

[SIMSON, EERSTE BEDRIJF

Woordverklaring]

[I,1]

0. *handeling*: bedrijf; *uitkomst*: scène
3. *nog*: en ook
6. *dewijl dat*: omdat
12. *om min*: strevend naar wederliefde
13. *zwaddrig krol*: in golvende krullen
15. *verbraaft alleen*: overtreft in haar eentje
17. *redenrijke reên*: treffende woorden
19. *de reên*: het verstand; *lichte*: lichtzinnige
verwinne: overwinnen
29. *die liefd*: (voor) Delila
30. *ze*: de liefde
31. *haar*: Delila
33. *ken*: beken
35. *schalk*: sluw; *loos*: vals
36. *grove leên*: forse ledematen
39. *wiens*: wier
41. *beklipt*: gevangen
42. *nog*: en ook voor; *gezorgd*: bevreesd
44. *torsten*: torste
- is*: zijn; *mee*: ook
53. *staat*: stand
53. *geval*: situatie
54. *Uw... ontzig?*: het wijdverbreide ontzag voor u?
60. *gestadig ongeveinsd*: steeds oprecht
63. *strengden*: vlocht, dwong
64. *en zengden*: niet schroeide
68. *ontziglijk*: machtig, gevreesd
69. *kostle diadem*: kostbare diadeem
70. *verbaasd*: verbijsterd
71. *in... leden*: met hun rijzige gestalte
73. *getast*: gestapeld (hadden en)
77. *begaaid*: bedorven
78. *veer*: ver
79. *parst (...)* uit: dringt weg van
80. *oordeels onderzoek*: redelijke overdenking; *reden*: verstand
82. *reên*: redenen
- 83-4. *dewijl (...)* zo: omdat
84. *deze*: van Delila
85. *met*: ook
88. *boeltjens*: liefjes
89. *laat*: verlaat

91. *Dies*: daarom
dus: zo
vrouwenrede: vrouwenpraatjes
98. *dertel wicht*: Cupido
100. *haren*: hun
107. *gepleegd bij*: ondergaan door
109. *haar*: hun
116. *begeven*: bedriegen
117. *Eer*: eerder; *de Grote Zee*: de Middellandse Zee
118. *staan...kristal*: zoals de Rode Zee in karmozijnrood kristal veranderen
119. *haar borgen*: zich verbergen
121. *begeef*: teleur zal stellen
122. *nieuwplichtigheid*: nieuwe verplichtingen
125. *'t zoet...minn'lijkheid*: de zoete, wezenlijke beminnelijkheid
126. *bij*: met
127. *kwalijk om*: moeilijk te
129. *het teedre wicht*: Cupido; *niet een stip*: zich helemaal niet
130. *geveugeld*: met volle zeilen
132. *de wouwestaart*: het roer
134. *mijn... onheil*: onheil voor mijn zielsverbintenis
135. *stut*: houdt tegen; *golgen*: golven
136. *in 't minst*: helemaal niet
138. *deugdgerig*: deugzaam begerig
142. *dier*: duur
144. *kwelvoedend blaakrig gloeien*: blakerend gloeien dat de pijn verergert
145. *dat*: opdat; *ontzigtijk licht*: ontzagwekkende blik; *na*: door; *vals...min*: het geveinsde gegluur van de liefde (Delila)
146. *door lodderzoete ... vriendin*: door het verleidelijk zoete lokaas van de vriendin – mooi als een plaatje
148. *wai fle*: twijfelachtige, huichelachtige; *zielskristal*: Simsons kristalheldere ziel; *verbannen*: verbanne, zal verbannen
149. *'tgeen*: wat; *dronken... buis*: stomdronken; *schoonheid*: nl. van Delila; *weidt*: zich verlustigt
150. *toezeit*: voorspiegelt, belooft
151. *met... vaarde*: razendsnel
155. *schakelmin*: geketende liefde
159. *wijdluftig*: luisterrijk
- 162-4. *Wat...zoon (...) veel eerder*: hoe is het mogelijk, Simson, dat je de allerslechtste vorm van schoonheid bemint, pronkend met onheil en ondeugd, ontsierd van elke schoonheid, en dan nog te meer omdat deze liefde door onechte schoonheid wordt tegengewerkt
165. *weerd*: herbergier
167. *bewonet*: bewoont
168. *opgesmukte rif*: opgesierde lijf
171. *'t naturelijk blanketten*: het verbloemen van het natuurlijke, het blank maken van de huid
177. *overpreuts*: zeer trots
182. *altaarwaard sanctin*: zeer te prijzen heilige

184. *Vrouw Cypria vertreffen*: Venus overtreffen
 188. *t' ontslapen*: te sterven
 190. *preutse*: fiere
 202. *vromer*: sterker
mogender: sterker
 209. *reên*: overwegingen
 212. *hertsvoeten gaan*: het hart gaat; *wandert*: naartoe gaan, zijn
 213. *zon*: Simson
 216. *wiens*: Simsons
 219. *erven*: overnemen, verkrijgen
 221. *heuglijk*: vrolijk
 217-221. *Al dijne gulle wraak... vermaak*: Al jouw gulle wraak, waarnaar ik wel 1000 maal verlang, is het krijgen en verwerven van jouw liefde, waarin ik mij heuglijk vermaak
 226. *Dies*: daarom; *stouten*: hoogmoedige Filistijnen
 227. *wreev'len*: boosaardige Filistijnen
 231. *wonderlijke*: wonderbaarlijke
 232. *vroomste*: dapperste
 235. *voldoet*: voltooi
 236. *grage*: begerige; *boet*: bevredig
 240. *krijgt*: ten oorlog!; *gij*: de liefde
 242-3. *wiens hert... zelden*: voor degenen die zich met hart en ziel tot u aangetrokken voelen, is uw liefde zelden onaangenaam
 242. *u*: de liefde
 248. *zo...hoopt*: al hopen allen erop (op *macht*)
 250. *reiet*: dans en zing
 252. *smalt*: neemt af
 253. *D' helden*: de Filistijnse
biezen: waterplanten
dat: zodat; *druk*: verdriet
 264. *spijt*: verbittering
 283. *rode schijven*: gouden geldstukken

[1,2]

289. *gevrucht*: gevreesd
 290. *den aardenkreits*: de omtrek van de aarde
 291-2. *en d' rauwlangarmde... klood*: en hoe de ruwe lange zeearmen 's werelds wijde omtrek omvatten als in een bol
 293. *bralt...ster*: schittert uw macht en krijgshaftige ster
 294. *M'*: Men
 298. *verhaald*: verhaald over
 299. *als*: wanneer
 300. *wrevelig*: ergerlijk
 301. *van*: door
 304. *zand*: zond
verschuldd': veroorzaakte; *door uwe zonden*: nl. r. 304-306a

308. *Fij*: foei
316. *Filistijnse roe*: roede voor de Filistijnen
320. *die*: Hercules
322. *Draagt*: verdraagt; *kucht*: gemakkelijk neemt
323. *holp Hercules*: hielp Hercules ons maar
325. *al... zelf*: alsof je Jupiter zelf was
327. *Hij heeft...neuse*: hij is toch, heer, ook maar een mens
328. *grof*: fors
330. *'t Is...niet*: hoe het ook zij
331. *Hij... bijzonder*: alles wat hij gedaan heeft, is bijzonder
334. *gevlimde*: vlijmscherpe
341. *omgaat*: zich bezighoudt
344. *waant*: veronderstelt
348. *slim*: sluw, slecht
349. *snō*: schrandere; *hem*: zich
350. *Hij... wil*: hij kan wel op z'n hoede zijn, maar
351. *doet (...)* *razen*: maakt krankzinnig
352. *hem (...)* *vertrouwt*: zich overgeeft aan
353. *hij hem (...)* *houdt*: Simson zich voor doet
355. *rede*: overwegingen
356. *raên*: overleg plegen
359. *gebreekt 'er*: moet list uitkomst brengen
360. *bewist*: bekend
- waiflerij*: opportunisme
- een de snoodste*: een van de verderflijkste, boosaardigste
- een... prooi*: een van de doortrapte krengen
366. *zo...wil*: naar haar inzicht
- 368-9. *doordien... houdt*: omdat ze hem in haar verliefdheid niet kwijt wil
371. *doen zij*: lees: doen
372. *herts...ziel*: de ziel van de wereld, die het hart verlost (het geld, 374)
373. *d' onverzade lust*: het onverzadigbare verlangen
375. *Ik ...geef*: ik draag als mijn aandeel bij
376. *in...gemunt*: geslagen met een gangbaar muntteken dat het gehalte aan edelmetaal aangeeft
377. *gij kunt*: u kunt dat wel doen, maar
379. *zo 'n helpet*: dan helpt het nog niet
380. *nochtans*: toch; *nodig'*: onvermijdelijke
381. *helt*: doet kantelen
384. *hun... gemeen*: de redenering blijft hetzelfde
385. *reên*: redelijkheid
392. *omdat...weer*: omdat men er slinks aan wil komen en het op zijn beurt hinderlagen legt
395. *en baat*: niet helpt
396. *prikkelt oft ontheugt*: geprikkeld of ontstemd raakt
397. *fluks*: snel; *gepijnde*: gepijnigde
403. *zij bekoord*: moet overgehaald worden

404. *verheugt met*: verheugt zich in; *te*: zeer
405. *uw liefd*: Simsons; *haar*: zich
406. *'t geschemel*: de verwarring
407. *ijzren heer*: onwrikbare krijgsmacht; *vromelijk*: dapper
408. *stout*: moedig; *verbluft*: overweldigd
410. *bindeloze*: onbindbare, vrije
411. *zwakkeleze leên*: sterke ledematen; *ontzigtijk licht*: ontzagwekkende blik
417. *die... dorsten*: die hun kracht groter durfden te noemen dan de mijne
419. *'t Zij waar*: waar ik ook
421. *hengelt*: uitgaat
423. *bezint...boogt*: begeert, en die (Simson) niet alleen voor u, prinses, buigt
424. *voogdes,, en oogt*: gebiedster, ziet
425. *wijder als*: langer dan
427. *durig... niet*: verlopen, vergaan voortdurend
428. *deurvierd' glans*: door en door vurige glans; *m' ziet*: ziet men
431. *overruft*: in haar macht heeft
434. *Mij wondert*: het verbaast me
- 434-5. *geboren...Joôn*: mooie man, geboren om met uw kracht te heersen over de Israëlieten
437. *d' overpreutste dwang*: zeer norske, trotse dwinger
438. *mommerij*: maskerade, veinzerij
442. *ik ken 't*: ik weet het
- 446-7. *uw licht de vier'ge... lucht*: uw blik de vurige zon door de lucht ziet gaan
448. *erfhaatse vijanden*: gehate ervvijanden
450. *ridders kapitein*: aanvoerder van de strijders
451. *plein*: veld, vlakte
452. *dekt*: bedekt; *Vrouw...ziet*: de schoot van Moeder Aarde; kijk (maar)
453. *naneefs... bloed*: nakomelingen uit mijn volk; *wanneer (...)* *maer*: altijd als; *hood*: hoofd
456. *zielhonger graag*: hongerige begeerte van de ziel
457. *allervroomste*: allersterkste; *draag*: toedraag, voel voor
458. *'t*: nl. het vertrouwen van uw hoop (460)
- 459-60a. *van... vinde*: het vertrouwen van uw hoop zal het niet anders ervaren door ontrouw
- 460b-2. *Aleer...op mij*: de Hemel zal eerdere ophouden zijn gunst of rijke heil op mij te storten, dan dat ik de liefde voor u opgeef
- 463-4. *liet er eerstmaal eerst (...)* *om*: verliet er uw Simson toen de eerste maal (...) om
466. *den derden voet*: de wandelstok
471. *'t celester... sfere*: de hemelsfeer
473. *'t...git*: het glinsterend zwartbruin
475. *vertogen*: vertonen
476. *verkeer*: laat omslaan (in haat)
477. *'t Waar'*: tenzij; *Dat 's nimmer*: dat nooit!
478. *zij*: zal zijn
479. *met reden*: op goede gronden

482. *lodderlijk*: verleidelijk, verlokkelijk
484. *versuft*: in verwarring
486. *onaardig... basterd*: Simson
488. *puft*: tart
489. *hovaardig*: trots; *mijns*: het mijne
491. *vrij keur*: naar willekeur, naar vrije keuze; *mag*: kan
492. *de gaile boeverij*: de geile streken
493. *heur vrij*: haar (Delila) onomwonden
495. *betracht*: behartigt; *vrij*: zoveel mogelijk
497. *wie*: Simson
498. *'t Goddelijk... Goôn*: de openbaring van Jupiters wil
499. *dewijl... schiet*: omdat het met reden en uit nood gebeurt
501a. *'t zij... lief*: hoe lief hij ook is
501b. *beê*: verzoek
502. *ken*: beken
505. *in... doen*: in hun godsdienstige gebruiken
507. *moet*: mag
511. *geremt'*: de geraamten
515. *reên*: gepraat
516-7. *reên*: een redelijke, verstandige daad
519. *wiens haatgier lust*: wiens haatzucht wenst; *smaad*: nl. dat hij een lagere status heeft dan de Filistijnen
521. *vorderlijk*: voordelig, nuttig
522. *bekoren*: beproeven
523. *waangestrikte trouw*: trouw die door waan (en niet door inzicht in de waarheid) is gevangen
527. *en*: niet
529. *kristallijn beoogt*: kristalheldere sfeer wil waarnemen
530. *hippelen en weemlen*: huppelen en flakkeren
531. *als... licht*: dan in mijn blik
534. *g'rechtigheid verwandlen*: rechtvaardigheid veranderen
535. *Zo... doen*: dan keur ik al uw daden af; *weiflig*: wispelturig
536. *natuur en 't bloed*: de aard van de zaken of uw afkomst
539. *wreev'le*: kwaadaardige, drieste; *stromplen*: struikelen
hem: zich
vermaakt...land: het schrale en grasloze land voedt
542. *rot*: leger
548. *loffelijk*: eervol
549. *rede*: redelijke, verstandige zaken
553. *wel verzind*: goed overwogen
560. *zeen 'w en nieren*: lichamelijke en geestelijke krachten; *niet*: immers
564. *reên*: het overleg, geredeneer
566. *keurvrouw*: uitverkoren vrouw
568. *reên*: woorden, praatjes
570. *dier*: indringend

- 570-1. *bijzonder 't geheim*: het bijzondere geheim
571. *en... wonder*: en van al die ongelooflijke daden
574. *geklonken*: geregeld
575. *En... buis*: en (hopelijk) is ze niet te zat
- 578-9. *Zo... huden*: zodra het vanmorgen dag werd
579. *harten*: herten
580. *van de Goôn*: op de Filistijnse goden
584. *vondst...houdt*: oplossing die wij allemaal als de krachtigste beschouwen
589. *om...en... men*: voor...geeft men niet om
592. *vorst*: speurt; *zeênaad'ren*: zenuwaders, gangetjes
596. *verhaatse*: verfoeide
- 597a. *zij...gewaagd*: of zij wordt door u aangedurfd
- 597b. *of*: als
602. *dien rover, die: vernielt...reuze*: (verraad) die rover, die (vent): verniel die monsterlijke reus (Simson)
603. *dien...min*: bedwing die dwinger maar met liefde; *de leuze*: het signaal
609. *uw magenbloed*: het bloed van uw volk
611. *maar...acht*: het slechts een jachtpartijtje vindt om
613. *eer...zet*: voor hij ze neerzet
615. *de rede bidt*: het verstand smeekt om
616. *smoelt, en smuikt*: smeult
618. *'k maak 't ... d' oren*: wat ik ook doe; ik zit, helaas, in een netelige situatie
619. *wat... te voren*: wat gebeurt me nu
622. *zemelt*: zeurt, talmt
623. *wat...zin*: wat draalt uw geest
624. *welt en zwelt*: gaat opgewonden tekeer
626. *Dien...temmer*: Simson
627. *uit...haat*: uit haat tegen de Filistijnse goudzucht en wraaklust
628. *eer*: veeleer, meer
630. *uw...trouwe*: de belofte aan Simson (477-478)
635. *zijn*: Simsons
637. *Zo vloekt men*: dan vervloeke men
639. *laat...versteken*: niet ongewroken laat
640. *keten*: ketting; *vereis*: vraag (...) terug
642. *rede*: gespreksstof
649. *de grootse*: de grootste vijanden
650. *roemers*: pochers, opscheppers
651. *Jehova's*: van God
655. *staat (...) naar*: streeft men naar
663. *handel*: verhaal
666. *Moorman*: iemand met een donkere huid, hier: de Spanjaard
669. *te sluik*: in het verborgen
671. *wrevelherse*: boosaardig heerszuchtige
672. *'t ontginnen*: verwoesten; *bezweren*: bevelen
674. *Vrij' ...eeuws*: de 17de-eeuwse Nederlandse gewesten
682. *Wel...hun (...) wachten*: gelukkig zij die oppassen voor

687. 't *bidden*: smeken

[I,5]

690. *port...veroorzaakt*: prikkelt en veroorzaakt uw tong om

691. *wielt*: gaat

692. *en grimmelt...krielt*: krioelt noch wemelt

695. *flatternije*: vleierij

699. *gewikkeld en gezwakt*: in verpakte en afgezwakte vorm

700. *en is er...bedakt*: woont er geen slechtere vrouw op aarde

701. *prooi*: kreng

705. *degeen... dwong*: wie uw kracht zou kunnen bedwingen

707. *leên*: ledematen; *zenuwtaai en grof*: pezig en fors

708. *eer*: wel

710. *zelen*: touwen

712. *stieren*: sturen

716. *borst*: barstte

718. *braven*: dappere

719. *wensbekeurde lust*: lust die door de wens wordt gekozen

720. *anders*: tenminste

722. *zo gragen*: zo begerig zijn

725. *door verzochte beed'*: op dringend verzoek

728. *verrasen... reên*: betrappen uit mijn woorden

734. *zijn te achten*: liggen

741. *voor die*: om degene die

743. *zijn zinnen*: Simsons verstand

745-6. *Gazareense Filisteense*: Delila

749. *waar*: terwijl

752. *gemein gehad*: gedeeld

753. 't *is... wat!*: is 't me wat moois!

755. *dewijl*: omdat; *ontdekken*: openbaren

758. *porden*: prikkelde

759. *eer... knorden*: toen mijn gevoelens onderling om voorrang streden

762. *uw heusheid*: aan uw discretie

766. *met... beien*: tussen ons

767. *verscheien*: verschillend

769. *onder een*: onderling

773. *dekt*: verbergt

774. *kund'*: bekwaamheid; *helen*: geheimhouden

775. *zelen*: touwen

777. *vliedend*: snel voorbijgaande; *werd*: zou worden

784. 't *blinde kind*: Cupido

788. *Bezoekende*: door het te beproeven

794-5. *niet zekerst.. moorden*: (ik kan uw min) niet zo zeker toetsen aan uw woorden dat (ik zou weten dat) men mij naar believen zou vangen of vermoorden

796. *leveren*: uitleveren

798. *zij onzondig*: zal wel oprecht zijn
- 799-800. *vermoed...niet*: dat denk ik door uw trouw, anders maakte ik u niet
- 803-5. *'t en scheelt... Delila*: 't scheelt bijna niets of ik wil of kan mijn sterkte bijna vergelijken met de kracht van een gevoelige Delila
808. *dengeen*: met hem
811. *ontsterkt... beminden*: terwijl wie u liefhadden verzwakt zijn
813. *'t... avontuur*: het wisselvallig lot
814. *Nieuwsplichtigheid...verkiezen*: nieuwsgierigheid kiest vaak uit lust het lot
815. *Wie... min*: wie zijn lust laat sturen door verstandige liefde
roert hem: beweegt zich
818. *dorst,, vaên*: durfde vangen
819. *jou...worst,, braên*: jou nog je verdiende loon geven
820. *songer*: zonder
van...noegen: van Simson afrekenen
825. *trekt...an*: maak je maar klaar
828. *wreekt*: neemt wraak op
829. *te bijnen*: vast te binden
831. *beboert*: bedot
832. *tuilt*: spot; *droelt...kakkerlakken*: met praatjes de spot drijft met
836. *loosheid*: bedrog
838. *spijt*: verbittering
een enig man: een man die alleen staat, één man alleen
- Fij*: foei, bah
850. *schen*: schendt
851. *kwaden*: ongunstige omstandigheden
858. *kwist*: wordt verspild
860. *gevonden*: uitgedacht, ontdekt
865. *zielgenoot*: Delila
870. *m'*: men
873. *Boert*: spot
874. *kloek*: sterk, slim
875. *minneloze*: liefdeloze
877. *meugt*: zou kunnen
881. *'t is...gemeend*: 't is een waanvoorstelling, bedoeld om te bedriegen
883. *verscheien*: gescheiden
886. *zinn'lijkheid*: liefde en verstand
891. *in min bemind*: terwijl hij in liefde bemind wordt
915. *onderwinden*: beproeven
923. *garen*: graag; *locht*: buitenlucht
927. *verbraaft*: tart
928. *te binnen*: te binden
929. *teere*: tedere
932. *dik*: vaak
934. *een vruchteloze... berouw*: een nutteloos verlies, dat met spijt gepaard gaat
943. *hij zijt gewis*: daar kan hij zeker van zijn
944. *ik... keren*: ik wacht op je terugkomst

945. *ontzigtijk*: ontzagwekkende
952. *Argdubbel*: vol slechtheid; *boerterijen*: bedriegerijen
957. *'k acht gien juffers*: ik heb niet graag dames
959. *pimpelmeesies*: tere poppetjes; *m'*: men
960. *klier*: kleren
962. *onbeschreumd*: vrijmoedig; *esnoept*: stiekem gevrijd
963. *m'r...roept*: men er 's anderdaags luid en lelijk maar om een huwelijk schreeuwt
964. *mee*: ook
965. *maar...werk*: maar die gaan er zo stilletjes mee te werk
966. *dan*: maar; *ropen*: roepen, opscheppen
967. *wel...belopen*: wel heel snel kunnen vinden
968. *Onheusaard*: lomperd
970. *zo...roemen*: zich toch trots een dame noemt
973. *'t schempen... zint*: altijd (anderen) beschimpt